

eus aliunde habet necessariam sustentationem, quia est turpe lucrum, vel avaritia, licet non sit simonia. Consentit Cajet., d. quæst. 100, art. 3, dub. 2, significans, etiam mendacium ibi intervenire, quia talis sacerdos se pauperem fingit. Sed hæc sententia vera non est, nec habet fundamentum solidum, quia hoc ex natura rei malum non est, nec etiam invenitur prohibitum. Primum patet, quia nemo suis stipendiis militare tenetur, etiamsi dives sit; ergo licet sit dives, non peccat accipiendo stipendium. Item ille non peccat contra religionem, quia non est simoniacus, ut Angel. et Cajet. fatentur, et probatum est; neque alio modo irrogat injuriam rebus sacris; nec etiam peccat contra justitiam, quia, ut dixi, nemo tenetur suis stipendiis militare, unde servat æquitatem ministrando et recipiendo sustentationem; nam quod possit aliunde habere, est per accidens. Nec etiam peccat contra veritatem, aut mentitur, quia petendo stipendium, non profitetur se esse pauperem, sed velle ex altari vivere, et alia bona quæ habet, sua voluntate dispensare. Nec in hoc etiam est necessario avarus, vel alias iniquus, quia potest bono fine id facere. Alias omnes Canonici, qui, ultra pingues præbendas quibus sufficientissime sustentari possent, recipiunt distributiones quotidianas, et anniversaria, et similia, essent avari et iniqui, quod dicendum non est. Unde non video quo fundamento aliqui hoc vocent turpe lucrum in clericis divitibus; nam licet forte non sit perfectius, nec ordinarie magis consulendum, non potest tamen dici turpe, cum vitiosum non sit, nec in vitioso actu fundetur.

8. Altera vero pars de jure positivo satis probatur ex usu, et quia nulla est lex ecclesiastica quæ hoc prohibeat. Imo in Concil. Agathen., c. 36, et habetur cap. ult., 1, q. 2, universaliter, et sine restrictione dicitur: *Clerici omnes, qui Ecclesie vigilanter deservunt, stipendia laboribus debita, secundum servitii sui meritum, secundum ordinationem canonum a sacerdotibus consequantur.* Unde, licet 1, quæst. 2, c. *Clericos*, cap. *Pastor*, et sequent. et 12, quæst. 1, cap. *Illa autem*, et cap. *Si privatim*, et 16, quæst. 1, cap. ult., dici videatur non licere clericis habentibus propria, de bonis Ecclesie sustentari, illæ tamen imprimis non sunt ecclesiasticæ leges, sed dicta quædam Hieronymi, Augustini, et Prosperi, quæ legem positivam non faciunt, sed declarant ea quæ magis decent statum clericalem. Et licet interdum utantur verbis significanti-

bus gravem culpam, non ideo ita loquuntur quia id per se malum sit, sed quia in tali statu facile committi potest, si clerici magis ad congregandas divitias, quam ad subveniendum pauperibus ecclesiasticis redditibus utantur. Unde illæ sententiæ magis habent locum in ipsis ecclesiasticis beneficiis, et eorum redditibus, quam in privatis stipendiis; et videntur fuisse scriptæ juxta morem antiquum, quando ecclesiastici redditus in communi possidebantur, et inter ministros Ecclesie, non tam juxta eorum laborem, quam pro singulorum indigentia distribuebantur. Nunc autem videmus beneficia æque dari divitibus ac pauperibus, si alias æque digni sint, et sua ministeria exerceant. Et ita intelligunt sententias illas Gloss. et Doctores eisdem locis, et alii Doctores supra citati; præsertim vero Innoc. et Host., et latius Panorm., in cap. *Episcopus*, de Præb., et in lib. Variarum Quæst., quæst. 4, a n. 12. Quapropter nunc dubium non est quin divites licite stipendia accipiant, et petant et consequenter de illis conveniant, quando ex vi legis, consuetudinis, seu beneficii definita non sunt. Et ad hoc parum refert, quod clericus sit locuples ex patrimonialibus bonis, vel ex redditibus beneficii, ratione cuius non tenetur ministrare, ut in d. 3 tomo, disp. 86, sect. 3, dixi; quia etiam ille non tenetur ex justitia aliud ministerium exhibere, et ideo non cogitur sine stipendio ministrare, neque de illo pactum faciens magis paciscitur de pretio, quam si beneficium non haberet, sed tantum de stipendio, et ideo nulla est ibi ratio simoniæ, nec alia intrinseca malitia aut prohibitio.

9. *Stipendium pro muneribus debitis utrum licitum sit.*—Secus vero est, ut in tertia parte assertionis indicavi, quando parochus, aut alius pastor Ecclesie, ex vi sui officii et beneficii, tenetur sacramenta ministrare, concionari, sacrificium offerre, visitare, et similia opera facere, ratione quorum recipit fructus beneficii, et alios proventus ratione officii sibi debitos; nam tunc pro illis pacisci de novo stipendio iniquum est, quia repugnat saltem justitiæ. Quomodo autem hoc intelligendum sit, et quale peccatum in hoc committatur, in capit. sequenti dicemus commodius. Dubitari autem potest an simoniacum sit; videtur enim non esse, quia etiam tunc non accipitur ut pretium, sed ut stipendium, ut supponitur, et ita non intervenit ibi simonia mentalis, unde nec conventionalis aut realis intervenire potest. Respondeo imprimis, ad minus illam

esse simoniam præsumptam, ut optime docuit divus Thomas, d. quæst. 100, artic. 3, ad 2, ubi de his qui ex officio tenentur ad hæc ministeria, et pro illis habent statuta stipendia ex redditibus Ecclesie, si aliquid exigant, ait: *Non intelliguntur locare operas suas, sed vendere usum spiritualis potestatis.* Deinde dico solere in his exactionibus committi simoniam veram, propter Ecclesie prohibitiones, quæ de nonnullis exactionibus solent esse speciales, et intuitu vitandi simoniam. De quibus nonnulla exempla in sequenti cap. subjiciemus.

10. *Respondetur argumentis initio posit.*

—Ad rationem dubitandi in principio positam respondetur, concedendo quod, sicut ministri Ecclesie gratis ministrant, ita fideles gratis illis præbent stipendium sustentationis, quia sicut illi non vendunt sua ministeria, ita nec isti illa emunt, quia nec isti dant pretium pro re spirituali, nec illi recipiunt. Itaque per comparisonem rei ad rem gratis uterque dat et recipit, quia non dat rem unam pro alia. Nihilominus tamen uterque ex debito justitiæ, quod sui muneris est, exhibet; nam ipsa æquitas justitiæ postulat, ut, si unus ex officio, vel conventionem, aut ratione stipendii, obligatur ex justitia ad ministrandum, alius teneatur ex eodem justitiæ debito ad alendum sibi ministrantem. Certum est autem ministros Ecclesie teneri ex justitia ad implenda sua munera, pro quibus ab Ecclesia aluntur; ergo etiam fideles tenentur ex justitia dare stipendia. Et in hoc fundantur decimæ ecclesiasticæ, et oblationes, et alia similia, quoad justitiæ obligationem, ut supra visum est. Et ita supponit aperte divus Thomas, d. Quodlib. 10, art. 6, et docuit Scot., Quodlib. 20; Corduba, referens alios, libr. 1 Quæst., q. 4, dub. 2, et omnes scribes in hac materia. Errantque valde, qui existimant hæc stipendia solum ex gratitudine deberi; tunc enim revera pactum non haberet locum, ut in capit. præcedenti dictum est; illud tamen fundamentum falsum est, ut probat ratio facta, et a posteriori patet, quia alias non tenerentur fideles restituere decimas, vel alia stipendia quæ inique retinent, quod aperte falsum est. Intercedit ergo ibi debitum justitiæ, quod non excludit, quominus stipendium gratis detur in sensu explicato, id est, ut subsidium personæ, non ut pretium ministerii. Hac ergo ratione non obstat pactum, quominus largitio et acceptio temporalium pure fiat. Et sic etiam per pactum non additur no-

va obligatio, sed explicatur et declaratur quæ inest, ut explicatum est.

11. Ad jura primo loco adducta, quidam respondent hoc pactum fuisse prohibitum ex vi illorum jurium, tamen per contrariam consuetudinem esse derogatum illud jus. Tamen, ut dixi in dicto loco tomi tertii, non est vera hæc sententia, quia illæ generales prohibitiones non extenduntur ad justa stipendia, ut hic etiam declaravi. Ubi autem inventa fuerit specialis prohibitio, qualis est in juribus secundo loco citatis, eo ipso Ecclesia declaravit, illa, quæ gratis oblata recipi possunt, et non extorqueri, non esse stipendia debita, quia sine illis habent ministri sacramentorum sufficientes redditus ecclesie ex decimis et beneficiis. Et ita etiam illa regula, quæ tertio loco ponitur, quod pactum facit illicitum, quod sine illo esset licitum, habet locum in pacto de pretio, ut est manifestum in casu capitul. *Tua nos*, et in cap. *Sicut Episcopum*, in 1 part. illius, vel etiam de exactione improba, et contra justitiam, quæ per pactum fit de aliqua re, quæ de justitia non debebatur, etiam ut stipendium, et gratis oblata recipi posset, de qua loquitur d. cap. *Sicut Episcopum*, in 2 part. illius, et dictum cap. *Placuit*; vel intelligitur etiam de pacto dandi rem spirituales quasi in pretium, vel stipendium obsequii temporalis, quod est clara simonia, de qua loquitur aperte caput *Cum essent*. Ad ultimum vero de specie mali, respondetur in accipiendo vel petendo stipendio spiritualis ministerii, nec malum esse, nec speciem mali, cum sit fundatum in Evangelio, et in ratione naturali. Unde fit ut neque in pacto esse possit species mali per se loquendo, cum hoc in ipsa ratione stipendii aliquo modo contineatur ut explicavi, cumque consuetudine receptum hoc sit, quæ sufficit ad omnem similem umbra tollendam, nisi nimia imprudentia et avaritia intercedat. Ex quibus sæpe intervenire potest species mali vel propter inordinata verba, vel propter inordinatum modum. Unde quantum ad verba, observandum est ne absolute dicatur dari pecunia pro missa, vel pro exequiis, funere, etc. Nam hæc verba in rigore sonant venditionem, et licet possint habere alium sensum commodum apud intelligentes, ut late declarat Ugolinus, Tab. 1, cap. 44, § 11, num. 9, cum Sylvest., q. 8, de Simonia, et Navar., cap. 23, n. 100, verb. *Quarto*, nihilominus ad cavendam speciem mali, optimum est exprimere talem pecuniam offerri vel relinqui ad sustentationem ministrorum,

ut admonuit Innocentius quem imitatur Panor., in c. *Significatum*, de Præb. Quantum ad modum autem, observare oportet ut res simpliciter et pure transigatur siue contentione nimia, ne res spirituales pro mercatione exponi videantur.

12. *An stipendium hoc possit lege taxari.*—Ex hac resolutione expeditur alia quæstio huic annexa, videlicet, an stipendium hoc possit lege taxari. Quam quæstionem tractavi tom. 3, disp. 87, sect. 2. Et ideo breviter concludo ex dictis, posse quantitatem stipendii lege definiiri. Probatur, quia si potest ex pacto privato, multo magis ex lege: item potest etiam definiiri consuetudine; nam, licet hoc stipendium non sit pretium, servari tamen debet in eo æquitas secundum proportionem ad sustentationem competentem, quæ optime judicatur juxta communem æstimationem, quam consuetudo declarat, seclusa lege; ergo et per legem fieri poterit. Unde per statuta episcopalia ita fieri solet, et ex jure communi possunt aliqua exempla sumi, quæ infra insinuabimus. Ratio vero est, quia jurisdictio non deest in prælatis Ecclesiæ, et in ipsa actione nihil mali est ex objecto, et alioquin potest esse vel necessaria, vel conveniens ad pacem, et religiosum modum servandum in his exactionibus, et ad subveniendum etiam necessitatibus clericorum, præsertim pauperum et mercenariorum.

13. *Dupliciter potest fieri hæc taxatio.*—Ut vero citato loco notavi, duobus modis potest hæc taxatio fieri: uno modo, quoad augmentum, ut, scilicet, possit exigi usque ad tantam quantitatem, vel summam, et non majorem; alio modo quoad diminutionem, ut non minus detur vel accipiatur. Certum est ergo priori modo stipendia hæc convenientissime taxari, quia in ea taxatione præcise spectata, sola negatio majoris quantitatis rei temporalis præscribitur, in qua limitatione minuitur fomentum avaritiæ, et per eam fit ut spiritualia cum minori onere temporali recipientium ministrentur. Et ita hic modus videtur esse magis usitatus in jure. De posteriori autem modo taxationis solet esse controversia; nam D. Thomas, d. art. 3, ad 2, videtur improbare statuta, in quibus ita taxantur stipendia funerum, verbi gratia, ut cum minoribus non admittantur. Et Ugolinus, Tab. 1, c. 44, § 1, num. 7, certum esse putat, tale statutum esse nullum, et continere simoniam; et refert Sylvest., verb. *Simonia*, quæstion. 12, verb. *Quinto*; Tabien., num. 18, verb. *Decimo septi-*

mo; Angel., *Simonia*, 3, numer. 10. Et rationem addhibet, quia per talem taxationem fit venalis missa, vel suffragium, quia proprium pretii est sic esse taxatum, § 1 de Instit., de Emptione et venditione.

14. Sed nihilominus veram omnino esse existimo sententiam, quam in eodem loco tradidi, statutum taxans pretium quoad quantitatem minimam, scilicet, ut non minor sit, si respiciat dantes et non accipientes, et illis præcipiat facere justitiam, et his non prohibeat gratiam, nec simoniacum esse, nec illicitum, sed posse esse honestam et conveniens, ut recte docuit Corduba, lib. 1 Quæst., q. 4, dub. 4. Et imprimis non intervenire ibi simoniam probatur, quia per tale statutum nihil præcipitur dari tanquam pretium, sed solum in eo agitur de stipendio sustentationis, ut tale est, quatenus illud esse potest minus quam par sit, et quam necessarium sit ut sacerdotibus decenter subveniatur. Probatur præterea, nam per pactum, in quo de stipendio convenitur inter partes, illo modo fit taxatio, ut tantum dandum sit, et non minus, idque fit sine simonia, ut vidimus; ergo licet fiat per legem, non erit simonia. Atque hæc ratio probat simpliciter hoc non esse per se illicitum, quia si per pactum non est, nec per legem erit, quia objectum est ejusdem rationis; et sicut in particulari facto possunt concurrere rationes sufficientes, ob quas id sit necessarium vel conveniens, ita in aliqua communitate, vel diocesi, possunt similes rationes cum proportionem inveniri. Potest enim sæpe id esse necessarium ad honestatem et decentiam sacerdotum. Respectu vero universalis Ecclesiæ, non intercedit ordinarie hæc necessitas vel convenientia; tamen eo modo, quo in legibus universalibus esse potest, non deest, neque illius exempla. Nam lex decimarum taxat quotam, ut a fidelibus minor dari non possit in sustentationem ministrorum, quantum est ex vi illius juris. Item canones, sub titulo de Censibus, non solum prohibent ne procuraciones ultra certam quantitatem accipiantur, sed etiam statuunt quid dari debeat, et ex vi illorum jurium possunt cogi subditi a prælatis, ut integre et sine diminutione illud tribuant, licet ipsi prælatis moderari id possint et debeant, quando oportuerit, ut in eisdem juribus admonentur. Præterea, statuunt jura canonica, ut clerici non ordinentur, nisi habeant unde sustententur congruenter. Et Concilium Tridentinum sæpe providet ut vicariis, tam perpetuis quam conductitiis, congrua frue-

tuum portio semper assignetur, ut videre licet sessione 6, capit. 2 de Reformatione, sessione 7, cap. 5 et 7, et sæpe alibi. Unde Summi Pontifices in unionibus beneficiorum, quando illas concedunt, taxare solent stipendium dandum vicario, ut non sit infra certam quantitatem. Denique consuetudine sæpe ita introducitur hæc taxa, ut non censeatur justum stipendium missæ, si minus sit, et infra usitam quantitatem; ergo idem fieri poterit per statutum; hæc enim regulariter æquiparantur in his, quæ contra commune jus non sunt.

15. Dixi autem debere statutum quoad hanc partem dirigi ad dantes, quia ad illos pertinet congruam sustentationem dare ministro spirituali, pro ratione sui muneris et status; et hanc congruam sustentationem potest statutum arbitrari et determinare; et tunc imponit necessitatem dantibus, ut tantum stipendium tribuant, et alias æquitatem et justitiam servare non censeantur. Si enim iudex potest hoc arbitrari, et cogere ad solvendum post ministerium factum, ut revera potest, cur non poterit lex anticipata taxatione, ad tollendas extorsiones laicorum, vel alia scandala? Cum ipsis autem ministris non est quod talis lex loquatur, per se ac regulariter loquendo, quia illi possunt cedere juri suo, et gratis ministrare, si velint, et consequenter etiam possunt partem taxati stipendii remittere; neque esset rationabile hoc eis prohibere, quia esset (ut divus Thomas dixit) præcludere viam *gratis officium pietatis impendendi*. Et ita D. Thomas solum de hoc ultimo puncto locutus est, et non fundat illud in ratione simoniæ, quia revera in hoc nulla esset, sed in irrationabili prohibitione, et contra charitatem, ut patet ex verbis citatis; nec alii auctores aliud intendunt, nisi quod D. Thomas dixit, ut patet ex Sylvest., quæstion. 11, verb. *Quintum*, ubi prius incaute simoniam vocat; in fine vero concludit, quod si recta sit intentio in statuentibus, non erit simonia. Tabiena etiam solum transcripsit verba D. Thomæ, num. 16, § *Nunc dicendum*, et idem habet Angelus, loco citato. Et idem est de aliis auctoribus, ut citato loco dixi; ubi etiam addidi, hoc ultimum non esse ita intrinsece malum, quin aliquando in communitate aliqua possit esse conveniens, imo et usitatum, ut ibi declaravi, et confirmat etiam Corduba, citato loco.

16. Ad argumenta ergo in contrarium, negatur per hujusmodi taxationem fieri venale spirituale ministerium, quia non omne quod

taxatur, pretium est; quamvis enim de ratione pretii sit, ut sit taxatum, id est, definitum et certum, vel ex conventionem partium, quod solum dicitur in illa lege civili, non tamen e converso quicquid taxatur, pretium est, nam etiam congrua stipendia taxari possunt, quia in illis debet etiam servari certa æquitas, quæ aliqua certa mensura indiget. Taxatio ergo solet esse indicium pretii, quando non subest alius titulus honestus et rationabilis, juxta c. *Dilectus*, 2, de Simonia; quando autem subest titulus, et intervenit vel publica consuetudo, vel auctoritas prælatis statuentis ex rationabili causa, cessat non solum vera ratio pretii, verum etiam omnis præsumptio illius.

CAPUT XLVII.

UTRUM EXIGERE STIPENDIUM PRO FUNCTIONE SPIRITUALI DEBITA EX OFFICIO, VEL BENEFICIO, AD VERAM SIMONIAM CONVENTIONALEM PERTINEAT?

1. Diximus obiter in capite præcedenti, non esse licitum pacisci de novo stipendio, quando ministerium spirituale ex officio debitum est, quod officium habet annexum beneficium; nihilominus tamen solent in hoc fieri exactiones aliquæ, quæ vim habent pacitionum et conventionum, quia ut fiat ministerium, aliquid temporale exigitur, ita ut vel expresse vel tacite interveniat conditio: Faciam si dederis, vel, non faciam nisi daturus sis, quæ vim habet pacti, ut constat; et ideo declarandum est, quando hujusmodi exactiones simoniam conventionalem involvant. Exempla sunt multa in jure, quando pro baptismo, benedictionibus, et aliis sacramentis, vel sacramentalibus, aliquid temporale exigitur: item in ingressu beneficii, vel canoniciatus, etc., solet aliqua exactio fieri, ut ex usu constat, et ex juribus referendis. Quamvis autem ex superioribus constet hoc non posse pretio vendi, defendi nihilominus solent hujusmodi exactiones titulo stipendii, vel alio simili, quod necessario ad hoc reducendum est, ut infra dicam. Et ideo exponere necesse est quando hæc ratio exactionis ab injustitia vel simonia excuset. Pro cuius resolutione advertito, interdum id, quod sic exigitur, esse jure ecclesiastico permissum, vel concessum; aliquando vero esse prohibitum: aut tertio potest esse, vel considerari secundum se, ut non concessum positive, nec prohibitum jure positivo.